

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

LEYLA CAN / TÜRKİYE KARARI

(Başvuru No. 43140/08)

KARAR

STRAZBURG

18 Haziran 2019

KESİNLEŞME TARİHİ

4 Kasım 2019

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2020. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Leyla Can / Türkiye davasında,

Başkan

Robert Spano,

Hâkimler

Marko Bošnjak,

Işıl Karakaş,

Julia Laffranque,

Egidijus Kūris,

Arnfinn Bårdsen,

Darian Pavli, ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("İkinci Bölüm"),

Daire olarak toplanarak, 28 Mayıs 2019 tarihinde gerçekleştirilen müzakerelerin ardından, söz konusu tarihte aşağıdaki kararı vermiştir.

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, Türk vatandaşı olan Leyla Can'ın ("başvuran") 30 Ağustos 2008 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuru (No. 43140/08) bulunmaktadır.

2. Başvuran, Mersin Barosuna bağlı olan Avukat İ. Serin tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Sözleşme'nin 8. ve 14. maddelerine ilişkin şikâyetler, 11 Eylül 2017 tarihinde Hükümete bildirilmiş ve başvurunun geri kalan kısmının, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 54. maddesinin 3. fıkrası uyarınca kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

OLAY

I. DAVANIN KOŞULLARI

4. Başvuran, 1964 doğumlu olup, Mersin’de ikâmet etmektedir.

5. Başvuran, 2006 yılında, 15 Eylül 1999 tarihinde dünyaya gelen bir çocuğu evlat edinmiştir. Evlat edinme işlemi tamamlandıktan sonra, başvuranın soyadı, evlat edinilen çocuğun soyadı olarak kaydedilmiştir. Ayrıca, başvuran evlat edinilen çocuğun adını değiştirebilmiştir.

6. Başvuran, 7 Kasım 2006 tarihinde, medeni duruma ilişkin belgelerde çocuğun biyolojik anne ve babasının adlarının değiştirilmesi talebiyle Tarsus Asliye Hukuk Mahkemesine (“Asliye Hukuk Mahkemesi”) başvurmuştur. Başvuran talebini desteklemek amacıyla, bekâr olması nedeniyle kızını tek başına evlat edindiğinden, medeni durum kaydında belirtilen çocuğun anne ve baba adlarının biyolojik anne ve babasının adları olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran, çocuğun kimlik belgesinde biyolojik anne ve babasının adlarının kendi soyadıyla birlikte belirtilmesinin karışıklığa yol açabileceğini ve okul çağındaki bir çocuk için olumsuz sonuçlar doğurabileceğini ileri sürmüştür. Başvuran, çocuğun psikolojik sağlığını korumak için kendi adının medeni duruma ilişkin belgelerde çocuğun anne adı olarak belirtilmesini ve çocuğun biyolojik babasının adının yerine kendi babasının adının yer almasını talep etmiştir. Ayrıca başvuran, işlem sırasında çocuk ile ilgili olarak, her türlü formalite için aile cüzdanını sürekli olarak yanında bulundurma durumunda kaldığını ve bu cüzdanın yanında olmaması halinde, çocuğun annesi olduğunu kanıtlayamadığını iddia etmiştir.

7. Cumhuriyet savcısı, dava hakkındaki görüşünde, Asliye Hukuk Mahkemesini yasal bir dayanağın bulunmaması nedeniyle, başvuranın talebinin reddedilmesine davet etmiş ve ayrıca bu talebin kabul edilmesinin çocuğun “soybağına” zarar vereceğini iddia etmiştir.

8. Asliye Hukuk Mahkemesi, 13 Mart 2007 tarihinde, evlat edinilen küçüğün terk edilmiş bir çocuk olmadığı, çocuğun biyolojik anne ve babasının kimliğinin bilindiği, soy zincirinin kurulduğu, talep edilen

değişikliğin bu soy zinciri hususunda bir karışıklık oluşturabileceği ve çocuğu tek başına evlat edinen başvuranın medeni kanun gereğince, anne ve babanın adlarını değiştirme talebinde bulunamayacağı gerekçesiyle, başvuranın talebinin reddedilmesine karar vermiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi, bir çocuğun terk edilmesi halinde, ebeveynleri gibi ve onların yerine kullanılan hayali adların değiştirilmesinin, sorun teşkil etmeyeceği, somut olayda ise böyle bir urumun bulunmadığı kanaatindedir.

9. Yargıtay, 9 Ekim 2007 tarihinde, başvuran tarafından yapılan temyiz başvurusunu reddetmiş ve ilk derece mahkemesinin kararını onayan bir hüküm vermiştir.

10. Başvuran tarafından yapılan karar düzeltme talebi, 19 Mart 2008 tarihinde reddedilmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK KURALLARI VE UYGULAMASI

11. Somut olayla ilgili iç hukuk ve uygulaması, *Gözüm/Türkiye* (No. 4789/10, §§ 13-14, 20 Ocak 2015) kararında ele alınmaktadır.

12. 19 Ekim 2017 tarihinde, 5490 Sayılı Kanuna Geçici 10. madde eklenmiştir. Söz konusu maddede şu şekildedir: maddenin yürürlüğe girmesinden önce tek bir ebeveyn veya birlikte ebeveynler tarafından evlat edinilen küçükler ya da yetişkinler için, bu maddenin yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl içerisinde nüfus müdürlüklerine başvurulması durumunda, evlat edinen anne ve/veya babanın adlarının veya soyadlarının nüfus kütüğüne kaydedilmesine imkân tanınmaktadır. Söz konusu kanunun yürürlüğe giriş tarihinde, ergen ve ayırt etme yeteneği olan çocuğun rızası aranmaktadır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 8. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

13. Başvuran, Sözleşme’nin 8. maddesinde öngörüldüğü şekliyle, aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmekte ve ayrıca genel anlamda Sözleşme’nin 14. maddesinin ihlal edilmesinden şikâyet etmektedir. Olay ve olguların hukukî nitelendirilmesi konusunda takdir yetkisine sahip olan Mahkeme, ilgililerin şikâyetleri ileri sürme şeklini dikkate alarak, bu şikâyetlerin, Sözleşme’nin 8. maddesi açısından incelenmesi gerektiği kanaatine varmaktadır. Söz konusu madde şu şekildedir:

“1. Herkes özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir (...)

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilmektedir.

14. Hükümet, bu iddiaya karşı çıkmaktadır.

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

15. Hükümet, kabul edilemezliğe ilişkin birçok itiraz ileri sürmektedir. Öncelikle, Hükümet, başvuranın Yargıtay’ın esasa ilişkin kararının ardından altı aylık süre içerisinde Mahkemeye başvurmaması nedeniyle, başvurunun gecikmeli olarak yapıldığını savunmaktadır. Bu bağlamda, Hükümet karar düzeltme talebinin etkin bir başvuru yolu olmadığını ileri sürmektedir. Ardından, Hükümet, yalnız yaşayan bir ebeveyne biyolojik ebeveynlerin yerine kendi adının kaydedilmesine imkân sağlayan 5490 Sayılı Kanun’un geçici 10. maddesini ileri sürerek, iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri sürmektedir. Böylelikle, Hükümet, başvuranın kendisine verilen imkândan yararlanmadığını savunmaktadır. Sonuç olarak, Hükümet, başvurunun

yapıldığı tarihte çocuğun 9 yaşında olduğunu ve dolayısıyla bu türden bir konu için kendisini ifade etme durumunda olduğu gerekçesiyle, söz konusu başvurunun *ratione personae* (kişi bakımından) yetkisiz olduğunu savunmaktadır. Bununla birlikte, söz konusu çocuk Mahkeme önünde davaya taraf değildir.

16. Başvuran ise, süresi içerisinde Mahkemeye başvurduğunu belirtmektedir.

17. Öncelikle, Mahkeme, somut olayda dikkate alınması gereken kesinleşmiş yerel mahkeme kararının, başvuran tarafından yapılan karar düzeltme talebinin reddedilmesine ilişkin 19 Mart 2008 tarihli Yargıtay kararı olduğunu kaydetmektedir (benzer bir yaklaşım için, bk. *Okan Güven ve diğerleri/Türkiye*, No.13476/05, § 60, 14 Kasım 2017). Dolayısıyla, Hükümet tarafından ileri sürülen başvurunun gecikmeli olarak yapıldığına ilişkin ilk itirazın reddedilmesi uygun olacaktır.

18. Ardından, Mahkeme, başvuranın 5490 Sayılı Kanunu'nun geçici 10. maddesinin hükümlerinden yararlanma imkânıyla ilgili olarak, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrasında, başvuranların iddia ettikleri ihlallerin giderilmesi için iç hukuk düzenince sağlanan normal bir şekilde erişilebilir ve yeterli başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu getirdiğini hatırlatır. Bununla birlikte, Mahkeme, bu kuralı belirli bir esneklik ve aşırı formalizm olmaksızın, bağlamı dikkate alarak uygulaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu, Mahkeme'nin yalnızca Sözleşmecî tarafın iç hukuk düzeninde teorik olarak sağlanan başvuru yollarını değil, aynı zamanda başvuranların kişisel durumlarını da incelemesi gerektiğine işaret eder. (diğer kararlar arasında, *Stanca/Romanya*, No. 34116/04, § 53, 24 Temmuz 2012).

19. Somut olayda, Hükümetin dayandığı yasal hükümlerin, başvurana medeni durum kaydında istenen değişiklikleri elde etme imkânı sunduğu varsayılsa bile, bu hükümlerin başvuran tarafından Mahkemeye başvuru yapıldıktan dokuz yıla aşkın bir süre sonra ve evlat edinilen çocuk 18 yaşındayken yürürlüğe girdiklerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, başvuran bu kanun hükümlerinden yararlanmaya çalışmamakla

eleştirilemez. Dolayısıyla, bu bağlamda Hükümetin itirazının reddedilmesi uygun olacaktır.

20. Mahkeme, başvurunun *ratione personae* (kişi bakımından) yetkisizliğine ilişkin itiraz ile ilgili olarak, somut olayda olay tarihinde küçük olan bir çocuğu evlat edinen başvuranın çocuğun biyolojik ebeveynlerinin adlarının medeni duruma ilişkin belgelerde belirtilmesinde bir değişiklik yapılamamasından şikâyet ettiğini tespit etmektedir. Ayrıca, başvuran ulusal mahkemeler önünde bu amaçla hukuk davası açmıştır. Bu bağlamda, Mahkeme açıkça benzer davalarda “evlat edinen bir anne için “konunun sübjektif önemini” daha önce vurguladığını hatırlatmaktadır (*Gözüm/Türkiye* (No. 4789/10, § 36, 20 Ocak 2015). *Gözüm* davasında yapılan tespitler ışığında, Mahkeme Hükümetin somut olayda yalnızca evlat edinilen çocuğun haklarının söz konusu olduğu konusundaki iddiasını kabul edemez ve sonuç olarak Hükümetin bu itirazını reddetmektedir.

21. Sonuç olarak, Mahkeme, bu şikâyetin, Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında, dayanaktan yoksun olmadığını ve herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle bağdaşmadığını tespit ederek, kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

B. Esas Hakkında

22. Başvuran, başvurunun yapıldığı tarihte ileri sürülenlerin haricinde başka hiçbir argüman ileri sürmemektedir. Başvuran, adil tazmin hakkındaki görüşlerinde, medeni durumunun kaydedilmemesinin, çocuğu ve bizzat kendisi için bir travma nedeni olduğunu iddia etmektedir.

23. Hükümet, ilgili tarihte uygulanabilir hukuk gereğince, evlat edinen ebeveynlerin adlarının medeni duruma kaydedilmesi için iki kümülatif koşulun yerine getirilmesi gerektiğini iddia etmektedir. Çocuğun iki ebeveyn tarafından evlat edinmesi ve ayırt etme yeteneğinin olmaması gerekmektedir. Dolayısıyla, başvuranın talebinin reddedilmesi bekâr olmasına bağlı değildir. Ayrıca, Hükümet, somut olayda çocuğun evlat edinildiği tarihte 7 yaşında olduğunu, biyolojik ebeveynlerini kendisine bağlayan ilişkiyi anlama yeteneğinin bulunduğunu, üstün menfaatinin

öncelikli olduğunu ve kendisi için bir güvensizlik durumu yaratmanın gerekli olmadığını ileri sürmektedir. Ayrıca, Hükümet, olay tarihinde yürürlükte olan hükümleri haklı gösteren nedenlerden biri olarak bir çocuğun kökenlerini bilme hakkını belirtmektedir.

24. Öte yandan, Hükümet, biyolojik annenin çocuk ile hayatının ilk altı yılını birlikte geçirdiği için, kimliği hakkında belirtilen bilgiler ve özellikle evlat edinilen çocuğun, medeni kanun gereğince, annenin mirasçısı olarak kalması bakımından bir menfaatinin bulunduğunu savunmaktadır. Ayrıca Hükümet, başvuranın çocuğun ad ve soyadını değiştirebildiğini, özellikle bu konuda devletlerin takdir yetkisini dikkate alarak, mevcut olan farklı menfaatler arasındaki adil dengenin gözetildiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, yasal gelişmeler, bundan böyle başvuranın çocuğun annesi olarak adının belirtilmesinin sağlanmasına imkân sağlayacaktır.

25. Mahkeme, bekâr evlat edinen bir anne için medeni durum kaydında çocuğun biyolojik annesi yerine kendi adının yer almasının elde edilmesinin imkânsızlığı hakkında evvelce karar verdiğini hatırlatmaktadır (yukarıda belirtilen *Gözüm*). Şüphesiz, mevcut davanın koşulları, özellikle mevcut davada çocuğun evlat edinildiği tarihte yedi yaşında olması bakımından, biraz farklılık göstermektedir. Bununla birlikte, Mahkeme yukarıda belirtilen *Gözüm* davasında geliştirilen ölçüt ve ilkelerin, somut olayın koşullarının değerlendirilmesi için kendisine yol göstermesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

26. Bu bağlamda, özellikle evlat edinilen çocuğun baba adı olarak, kendi babasının adının belirtilmesi için ulusal mahkemeler nezdinde yapılan başvuru ile ilgili olarak, (yukarıda belirtilen 6. paragraf), Mahkeme Sözleşme'nin 8. maddesi bakımından bu taleplerin bir kısmının esasına ilişkin ciddi şüpheler taşıyabilecektir. Mahkeme, söz konusu tarihte *Gözüm* (yukarıda belirtilen § 53) davasında vardığı şu tespitleri hatırlatmak gerektiği kanaatine varmaktadır: “Tek ebeveynli evlat edinme konusunda, Türk medeni hukukunda, talebin Türk yasa koyucusunun şüphesiz kamu yararı ile bireylerin çatışan menfaatleri arasında adil bir denge kuracak

şekilde bir düzenleme öngörmediği bir hukuki alanın olduğu, başvuranın durumunda olan kişileri etkileyen yasal bir eksiklik bulunmaktadır.

27. Mahkeme, 5490 Sayılı Kanun bakımından 2017 yılında meydana gelen yasal gelişme hakkında Hükümet tarafından sunulan bilgileri önemle dikkate almakta ancak bu yasal gelişmenin başvurunun üzerinde etkisi olamayacağını zira davaya konu olaylardan sonra meydana geldiğini hatırlatmaktadır.

28. Ayrıca, Mahkeme Hükümetin argümanlarına özellikle çocuğun ayırt etme yaşına ve bir çocuğun kökenlerini bilme hakkına ilişkin yüksek menfaati dikkate alarak, hassasiyet göstermektedir. Bununla birlikte, Mahkeme, Gözüm davasında ulaştığı “ilgili tarihteki haliyle medeni hukuk tarafından sağlanan koruma Sözleşme’nin 8. maddesi kapsamında davalı Devlet’e yüklenen pozitif yükümlülükler bağlamında yeterli olarak kabul edilemez” şeklindeki tespitinin ışığında *Gözüm* (yukarıda belirtilen, § 53) ve Asliye Hukuk Mahkemesi’nin özellikle Medeni Kanun hükümlerinin başvuranın durumuna uygulanamayacağına dair gerekçeleri karşısında (yukarıda 6. paragraf), Mahkeme somut olayda da Türk makamlarının başvuranın adının nüfus kayıtlarında çocuğun anne adı olarak belirtilmesini reddetmesi nedeniyle 8. maddenin ihlal edildiğine hükmetmektedir.

II. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

29. Sözleşme’nin 41. maddesi uyarınca,

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder. “

A. Tazminat

30. Başvuran, kimliğine ilişkin belirtilenlerin değiştirilememesi nedeniyle, evlat edinilen çocuk tarafından maruz kalınan travmayı, sosyal

statüsü üzerindeki etkisini ve psikolojik rahatsızlığını ileri sürerek, manevi tazminat olarak 30.000 Türk lirası¹ (TRY) talep etmektedir.

31. Hükümet, bu talepleri kabul etmemektedir.

32. Mahkeme, hakkaniyet çerçevesinde karar vererek, başvurana maruz kaldığı manevi tazminat olarak 2.500 avro ödenmesinin uygun olacağını değerlendirmektedir.

B. Masraf ve Giderler

33. Ayrıca, başvuran yargılama sırasında yapılan masraf ve giderler için 3.000 TRY² talep etmektedir.

34. Hükümet, başvuranın talebine dayanarak hiçbir belge sunmadığını savunarak, bu talepleri kabul etmemektedir.

35. Mahkeme, Sözleşme'nin 41. maddesi bağlamında masraf ve giderlerin, ancak söz konusu tutarların gerçekliğinin, gerekliliğinin ve ayrıca makul niteliğinin kanıtlanması durumunda geri ödenebileceğini hatırlatmaktadır. Ayrıca Mahkeme, bir başvurana, tespit edilen ihlalin engellenmesi ve telafi edilmesi amacıyla, hem Sözleşme organları önünde yürütülen yargılamaya hem de ulusal mahkemeler önünde yürütülen yargılamalara ilişkin masraf ve giderleri ödeyebileceğini hatırlatmaktadır (*Elsholz/Almanya* [BD], No. 25735/94, § 73, AİHM 2000-VIII). Mahkeme, somut olayda, yukarıda belirtilen kriterleri ve talebin desteklemek için başvuran tarafından hiçbir belgenin sunulmadığını dikkate alarak, bu talebi reddetmektedir.

C. Gecikme Faizi

36. Mahkeme, gecikme faizi olarak, bu tutarlara, Avrupa Merkez Bankasının marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğuna karar vermiştir.

¹ (talebin yapıldığı tarihte) yaklaşık 5917 avro.

² (talebin yapıldığı tarihte) yaklaşık 591 avro.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine;
3. .
 - a) Davalı Devlet tarafından başvurana, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, kararın kesinleşeceği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki geçerli döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek ve kendisi tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak 2.500 EUR (ikibinbeşyüz avro) ödenmesine;
 - b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu tutara Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına,
4. Geri kalan için adil tazmin talebinin reddine *karar vermiştir*.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş, ardından Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca, 18 Haziran 2019 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Bölüm Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan